

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3455/2022. (X. 28.) AB VÉGZÉSE

nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálatára irányuló indítvány visszautasítása

Az Alkotmánybíróság tanácsa nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozata 3. pontja, az 1/2016. Polgári jogegységi határozata 1. és 2. pontjai, valamint a 2/2014. Polgári jogegységi határozata indokolásának III.1. pontja egyes elemei nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Ötvennégy országgyűlési képviselő (a továbbiakban: indítványozók) az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *f*) pontja, továbbá az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 32. § (2) bekezdése alapján kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozata 3. pontja, az 1/2016. Polgári jogegységi határozata 1. és 2. pontjai, valamint a 2/2014. Polgári jogegységi határozata indokolásának III.1. pontja „Amennyiben tehát a fogyasztó a jogszabály által előírt tájékoztatást megkapta, a kockázat feltáró nyilatkozatot aláírta, akkor azt – az ellenkező bizonyításáig – úgy kell értékelni, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terhelő volta számára világos és érthető volt, illetve annak kellett lennie. A pénzügyi intézménynek kell bizonyítania, hogy a fogyasztó tájékoztatása ilyen módon megtörtént.”, és „A nem megfelelő tájékoztatás tényét és azt, hogy ennek következtében a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése számára nem volt világos és érthető, a fogyasztónak kell bizonyítania.” részeinek az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ), mint nemzetközi szerződés 288. cikkébe ütközését, és állapítsa meg az Abtv. 42. § szerinti jogkövetkezményeket.
- [2] 1.1. Az indítványozók előadása szerint Magyarországon 2003 és 2010 között a magyarországi pénzintézetek deviza alapú kölcsönszerződések megkötését szorgalmazták a fogyasztók részére is. A deviza alapú kölcsönszerződés lényege, hogy a pénzintézet úgy szerződik a fogyasztóval, hogy forintkölcsönt folyósít, de azt a pénzintézet saját számításai alapján devizában tartja nyilván. A deviza-árfolyamok súlyosan kedvezőtlen megváltozását követően, a 2013. évben a fogyasztók tömegesen fordultak bírósághoz szerződéseik érvénytelenségének, tisztességtelenségének megállapítása iránt, a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény egyes rendelkezéseinek megsértésére hivatkozással. Az indítványozók érvelése szerint, miután 2013-2014-ben a kialakuló joggyakorlat számos esetben megállapította a szerződések érvénytelenségét, a Kúria több, az indítványban támadott jogegységi határozattal megváltoztatta a bírói gyakorlatot, pervesztessé téve a fogyasztók tömegeit. Ezen, az indítványban is támadott jogegységi határozatok az indítványozók érvelése alapján azonban ellentétesek a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvvel, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelvvel, valamint az Európai Bíróság (az indítványban részletesen is hivatkozott) ítélezési gyakorlatával, közte több, magyar vonatkozású előzetes döntéssel.
- [3] 1.2. Az indítvány kiemeli: Magyarország az Európai Unió tagállamaként az EUMSZ részes állama. Az EUMSZ 288. cikke értelmében az irányelveknek minden tagállamra vonatkozóan közvetlen hatályuk van, az EUMSZ 267. cikke szerint az Európai Unió Bírósága vizsgálhatja, hogy a tagállamok jogi aktusai összhangban vannak-e az irányelvekkel, az EUMSZ 169. cikke pedig a fogyasztók magas szintű védelmét biztosítja. Az Európai Unió Bírósága esetjoga (így különösen az 1964. június 15-i *Costa kontra E.N.E.L.* ügy, C-6/64., ECLI:EU:C:1964:66) alapján az uniós jog elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben.
- [4] 1.3. Az indítványozók érvelése szerint a Kúria 6/2013., 2/2014. és 1/2016. Polgári jogegységi határozatai (különösen azok támadott rendelkezései) a fogyasztók pénzügyi szolgáltatók ellen indított pereiben nem engedik érvényre juttatni az EUMSZ 169. cikkében megfogalmazott magas szintű fogyasztóvédelmet, valamint az Európai Unió Bíróságának egyértelmű döntéseit.

- [5] Az Európai Unió Bírósága a 2014. április 30-i Kásler ügyben, C-26/13., EU:C:2014:282, a 2017. szeptember 20-i Andricine ügyben, C-186/16., EU:C:2017:703, a 2018. szeptember 20-i OTP Bank ügyben, C-51/17., EU:C:2018:750, és a 2019. március 14-i Dunai ügyben, C-118/17., EU:C:2019:207 született döntésekből az indítványozók szerint egyenesen következik, hogy a fogyasztók információs szintjüket tekintve hátrányos helyzetben vannak a szolgáltatókhoz képest. Az indítvány alapján az Európai Unió Bírósága esetjogából az következik, hogy a szolgáltatót nem csupán a tájékoztatás megléte, hanem annak világos és érthető tartalma vonatkozásában is bizonyítási kötelezettség terheli. A pénzügyi szolgáltatók tájékoztatása akkor tekinthető megfelelőnek, ha nem csupán arra terjed ki, hogy a törlesztőrészlet emelkedhet, hanem bemutatja a kockázattal kapcsolatos összes gazdasági mechanizmus konkrét működését úgy, hogy az átlagos fogyasztó a valós helyzetnek megfelelő döntést tudjon hozni a tekintetben, hogy a szerződést megköti-e. A tájékoztatásnak pedig minden esetben a szerződéskötés előtt, vagy legkésőbb a szerződéskötéskor meg kell történnie.
- [6] Az indítványozók álláspontja szerint ezzel szemben a Kúria támadott jogegységi határozataiból az következik, hogy alaphelyzetben az árfolyamkockázatot a fogyasztó viseli, a pénzügyi szolgáltatót pedig az a kötelezettség terheli, hogy rögzítse: a terméknek kockázatai vannak. A Kúria jogegységi határozatai alapján a fogyasztó köteles azt bizonyítani, hogy a tájékoztatás nem volt megfelelő, nem volt világos és érthető, azzal, hogy a Kúria szerint a tájékoztatás megfelelő, ha az tartalmazza a törlesztőrészletekre gyakorolt hatást. A Kúria gyakorlata alapján a szerződések főtárgyának meghatározásakor elegendő az is, ha a kölcsön összege és/vagy a törlesztőrészletek csak a szerződéskötést követően, később határozhatóak meg.
- [7] Az indítvány szerint az EUMSZ 167. cikk (4) bekezdése értelmében a tagállamok az uniós jog tartalmától csak szigorúbb szabályokat fogadhatnak el, mely követelményt a Kúria jogegységesítő tevékenysége nem teljesíti. Mindezen szempontokra figyelemmel az indítványozók úgy érvelnek, hogy a Kúria támadott jogegységi határozatai ellentétesek az EUMSZ irányelv fogalmát rögzítő 288. cikkével, mint nemzetközi szerződéssel.
- [8] 2. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlatának megfelelően elsőként az indítvány érdemi elbírálásra való alkalmasságát vizsgálta meg.
- [9] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *f*) pontja alapján a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát az Abtv. 32. § (2) bekezdése szerinti indítványozók kezdeményezésére, illetőleg bármely eljárása során hivatalból végzi.
- [10] Az indítványt az országgyűlési képviselők legalább egynegyede (jelen esetben ötvennégy országgyűlési képviselő) terjesztette elő.
- [11] Az indítvány a Kúria támadott jogegységi határozatai EUMSZ-be ütközését állítja. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *f*) pontja, és ennek nyomán az Abtv. 32. § (1) bekezdése nem a nemzetközi jog valamennyi forrásába, hanem azokon belül csupán a nemzetközi szerződésekbe ütközés vizsgálatára biztosít az Alkotmánybíróság számára hatáskört, az Alaptörvény és az Abtv. ugyanakkor azonban ezen hatáskör keretein belül a felhívható nemzetközi szerződések körét semmilyen formában nem szűkíti. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően a 3297/2020. (VII. 17.) AB végzésében már megállapította, hogy az EUMSZ az Alkotmánybíróság hatásköreinek gyakorlása szempontjából nemzetközi szerződésnek tekinthető, és az Alkotmánybíróság hatáskörei szempontjából nincs annak akadálya, hogy az indítványozók a magyar jog valamely szabályának nemzetközi szerződésbe ütközését olyan szerződésre tekintettel állítsák, mely szerződés egyébként az Alaptörvény E) cikk (2), illetőleg (4) bekezdésének hatálya alá (is) tartozik {Indokolás [8]; elsőként lásd: 2/2019. (III. 5.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [12] Az indítványozók a Kúria támadott polgári jogegységi határozatai EUMSZ 288. cikkébe ütközését állítják. Az EUMSZ 288. cikke jelen indítvány szempontjából releváns eleme értelmében „[a]z irányelv az elérendő célokat illetőleg minden címzett tagállamra kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.” Az EUMSZ (bár a fentiek szerint az Alkotmánybíróság hatásköreinek gyakorlása szempontjából nemzetközi szerződésnek minősül), 288. cikke ennek megfelelően csak az irányelvek uniós jogforrásként történő megjelölését, valamint e jogforrás legfontosabb jellemzőinek formai szempontú rögzítését tartalmazza, ekként önmagában nem lehet alkalmas arra, hogy az indítványban szereplő érvelés alapján a nemzeti jog valamely szabálya uniós jogba ütközése megállapításának tartalmi alapjául szolgáljon. A Kúria indítványozók által támadott jogegységi határozatai ugyanis nem az irányelv fogalmával (EUMSZ 288. cikke), hanem (az indítványozók érvelésének helytállósága esetén) az adott konkrét, az Európai Unió Bírósága által is értelmezett irányelv egyes tételes rendelkezéseivel lehetnek adott esetben ellentétesek. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor, az indítványhoz kötöttség elvének megfelelően, jelen indítvány keretei között kizárólag azt

vizsgálhatta, hogy a Kúria támadott jogegységi határozata az indítványban megjelölt okból felvetik-e az indítványban megjelölt EUMSZ 288. cikkébe ütközés elvi lehetőségét.

- [13] Az indítványozók álláspontja szerint a Kúria támadott jogegységi határozata az EUMSZ 288. cikkével mint nemzetközi szerződéssel ellentétesek. Figyelemmel arra, hogy az EUMSZ 288. cikke csak az irányelvet, mint másodlagos uniós jogforrást általában konstituáló formai szabály, ezért abból konkrét, tartalmi jellegű tagállami kötelezettség nem fakadhat. Konkrét, közvetlenül az EUMSZ 288. cikkéből fakadó tagállami kötelezettség hiányában pedig a Kúria támadott jogegységi határozata és az EUMSZ 288. cikke között alkotmányjogilag értékelhető összefüggés sem állhat fenn. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogilag értékelhető összefüggés hiányában az Alkotmánybíróság azt állapítja meg, hogy az indítvány nem felel meg a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja szerinti követelményének.
- [14] Az Alkotmánybíróság megjegyzi: az irányelvek (hasonlóan az uniós jog egyéb másodlagos jogforrásaihoz) az Alkotmánybíróság hatásköreinek gyakorlása szempontjából nem tekinthetők nemzetközi szerződésnek, ekként közvetlenül valamely irányelvi (illetőleg általában más, másodlagos uniós jogforrási) rendelkezés Abtv. 32. § (1) bekezdése keretei között történő vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre. Még abban az esetben is, ha valamely másodlagos uniós jogi norma közvetlenül és tartalmában mérlegelést nem tűrően visszavezethető az uniós jog valamely nemzetközi szerződéses eredetű szabályára, az Alkotmánybíróság nem a magyar jog valamely szabályának az irányelvbe, mint másodlagos uniós jogforrásba, hanem legfeljebb annak a nemzetközi szerződéses eredetű uniós jogi normába ütközését vizsgálhatja.
- [15] Az Alkotmánybíróság e körben azt is kiemeli, hogy a 2/2019. (III. 5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság maga is úgy foglalt állást, hogy „a jogszabályokat és az Alaptörvényt – amennyiben ez lehetséges – úgy kell értelmezni, hogy a normatartalom az Európai Unió jogával is összhangban álljon” (Indokolás [37]), mely megállapítás egyfelől a hazai jogalkalmazó szervekre is értelemszerűen irányadó, másfelől pedig egyenesen következik a közvetett hatály uniós jogi elvéből is. Abban az esetben pedig, ha a nemzeti jog valamely szabálya olyan ellentétben áll az uniós joggal, amely ellentét jogalkalmazói jogértelmezéssel nem oldható fel, „[a]z Európai Unió valamely jogi aktusának a vele kollízióban álló magyar jogszabállyal szembeni érvényesülése érdekében a bíróság az általa elbírálandó konkrét, Európai Unió jogi relevanciával bíró ügyben és kizárólag az abban érintett felekre kiterjedő jogi hatállyal jogosult a magyar jogszabály alkalmazását félretéve az Európai Unió jogi aktust alkalmazni, az Alaptörvény E cikkének (1)–(3) bekezdései alapján” {11/2020. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [58]}. Mindez egyenesen következik az uniós jog hatékony érvényesülésének (*effet utile*) elvéből is {lásd például: 1978. március 9-i *Simmenthal* ügy, C-106/77., ECLI:EU:C:1978:49, különösen a 21–22. bekezdések; idézi: 16/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]}. A *Simmenthal* ügyből következően pedig kifejezetten ellentétes lenne az uniós joggal egy olyan tagállami jogszabály, amely az uniós jogi norma alkalmazásának előfeltételeként megkövetelné az uniós joggal ellentétes tagállami jogszabály alkotmánybírósági megsemmisítését ahhoz, hogy az uniós jogot a hazai jogalkalmazó alkalmazhassa.
- [16] 3. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványt az Abtv. 64. § d) pontja alapján érdemi vizsgálat nélkül visszautasította.

Budapest, 2022. október 25.

Dr. Salamon László s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: V/942/2019.

